

Fredningsforslag i Hørsholm Kommune

Usserød Ådal

Udarbejdet af Danmarks Naturfredningsforening og Hørsholm Kommune, juli 2006

HØRSHOLM KOMMUNE

Danmarks
Naturfredningsforening

Dato: 20. juli 2006
Journal: 447-102367
Sagsbehandler: Birgitte Bang Ingrisch

Fredningsnævnet for Frederiksborg Amt
Retten i Helsingør
Sct. Anna Gade 5A
3000 Helsingør

Forslag til fredning af Usserød Ådal

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrunden for forslaget og beskrivelse af området	side 3
2. Fredningsforslagets afgrænsning	side 7
3. Planlægnings- og fredningsmæssige forhold	side 7
4. Forslag til fredningsbestemmelser	side 8

Bilag:

- Bilag 1: Areal- og lodsejerliste dateret 22. juni 2006
Bilag 2: Budgetoverslag
Bilag 2a: Mail af 22. juni 2006 vedrørende høring om budgetoverslaget
Bilag 2b: Frederiksborg Amts svar af 4. juli 2006
Bilag 2c: Skov- og Naturstyrelsens svar af 12. juli 2006
Bilag 3: Kommuneplan for Hørsholm Kommune 2005-2016, uddrag

Kortbilag 1: Fredningskort i 1:4.000 og oversigtskort i 1:20.000

Kortbilag 2: Arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 16.

1. Baggrunden for forslaget og beskrivelse af fredningsområdet

Indledning

Danmarks Naturfredningsforening og Hørsholm Kommune fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk.3, forslag til fredning af ca. 64 ha ved Usserød Ådal i Hørsholm Kommune.

Ca. 53 ha er ejet af Hørsholm Kommune, mens den resterende del er ejet af Assurance-Compagniet Baltica Livsforsikring (ca. 5 ha), Gentofte Kommunes Vandforsyning (ca. 4 ha), Hørsholm Haveforening (ca. 0,5 ha) samt 5 grundejerforeninger (tilsammen 0,4 ha).

Usserød Ådal er udlagt som et grønt område i kommuneplanen. Størstedelen af området er byzone og kan på sigt udlægges som fx boligområde. Fredningsrejserne ønsker at området permanent fastholdes som grønt område, der på en karakterfuld måde afgrænser det bebyggede område i forhold til det åbne land, med mulighed for kultur- og friluftsmål på og omkring Mortenstrupgård, som ligger midt i områdets sydlige del.

Landskabet

Fredningsområdet er en del af et morænelandskab, hvor højtliggende bakkeområder afvandes gennem de lavtliggende vandløb Usserød Å, Blårenden (nu rørlagt) og Gedvadrenden, hvor især Usserød Å er meget markant.

De nordvendte skråninger i syd ned mod de lavtliggende områder er fulde af kildevæld og meget markante. I den vestlige del af dette område, op mod motorvejen, oplever man et meget brat fald ned mod Usserød Å. De mange kildevæld sydfra gør området tæt på Usserød Å meget sumpet.

Vest for fredningsområdet ligger motorvejen og kolonihaveområdet. Størstedelen af kolonihaveområdet ud mod motorvejen ligger vest for de højeste terrænpunkter, således at dette område ikke - eller næppe - anes fra Usserød Å. Set fra Hørsholm by fremtræder fredningsområdet derfor visuelt som indgangen til et åbent land, der strækker sig vidt mod vest.

Bebyggelserne i det nordlige område er generelt anlagt med tilpasning til, og orientering mod, det åbne land. En del af området er i dag præget af selvsået krat og flerårige urter. Dette skyldes, at markerne som her traditionelt har været under dyrkning eller afgræsning, delvis ligger brak.

I det nordøstlige hjørne indgår området omkring Stampedammen, som er anlagt ved opstemning af Usserød Å. Området omkring denne er i den nordlige ende præget af store gamle træer. I den sydlige ende findes sumpede områder, som ligger naturligt hen, og har gjort det i generationer - måske altid.

De lavtliggende dele langs Usserød Å og den rørlagte Blårende er vandlidende, og der foregår vandindvinding i området vest for Usserød Å.

Den centrale del af området er stærkt kuperet med store landskabsvariationer med deraf følgende vådområder afvekslende med naturligt forekommende krat.

Geologi

Usserød Ådal udgør en 100-400 m bred lavning, der forløber SSV-NNØ. Ådalen, hvis bund ligger 15-17 m over havet, afgrænses af moræneland, der kulminerer 20-30 m over havet. Ådalen danner nærmest grænse mellem to typer af morænelandskaber. Umiddelbart vest for ådalen er morænelandet småbakket med talrige sø- eller mosefyldte lavninger, mens morænelandet øst for ådalen fremstår som et mere storformet terræn med jævne bakker,

orienterede fra syd til nord. Dette morænelandskab er et smukt eksempel på glacial overprägning. Kernen i de N-S gående bakker er randmoræner, som er skubbet op af Nordøstisen (her lokalt fra øst) for ca. 19.000 år siden, da Nordøstisen under sin tilbagesmeltning fra Hovedopholdslinjen i det centrale Jylland havde et kort genfremstød. Strøget af parallelle randmorænebakker kan følges mod nord i en svag bue gennem Grib Skov vest om Esrum Sø, hvor bakkerne er mere udtalte. Den efterfølgende Ungbaltiske isstrøm, der for ca. 18.000 år siden ankom til Hørsholmegnen fra sydøst, formåede ikke at udslette Nordøstisens landskab, men efterlod ved sin tilbagesmeltning store mængder dødis. Ved bortsmeltningen af de sidste dødismasser opstod det karakteristiske småbakkede landskab som et tæppe henover Nordøstisens landskab. Usserød Ådal må under dødisens bortsmeltning have virket som en dræningskanal. Den tidligere udrettede Usserød Å er i dag en naturtro mæandrerende å.

Biologi

Området består for størsteparten af arealer, som tidligere har været benyttet til græsning for kreaturer og heste. Kildebakken, som ligger tæt på motorvejen overfor kolonihaveområdet, er bevokset med skov, overvejende el, tjørn, hyld og fuglekirsebær. Skoven rummer varieret flora især sumpplanter. På de tidligere græsningsarealer dominerer pilekrat og enkeltstående hvidtjørn. Kulturgræsserne er blevet udkonkurreret af stornælde, lådden dueurt, agertidsel og burresterre (præstelus). Enkelte steder i den grønne kiles østlige del findes stadig en mere artsrig vegetation af almindelig røllike, gul snerre, prikbladet perikon, døvnælde, almindelig Klokke, mosebunke, og omkring vandhullerne tagrør og rørgræs.

Fuglelivet i området er meget varieret. Langs åen ses en fast bestand af gråænder mens fiskehejre kan ses i større og mindre flokke. Om vinteren gæstes åløbet af blandt andet lille lappedykker, vandstær og isfugl. Kratbevoksningerne er tilholdssted for mange skader og skoven huser en lille koloni af råger. Sommernætterne domineres af nattergalens sang og kærsangeren yngler i området ligesom rørspurven har holdt til i rørskoven. Lærker og skovspurve er talrige, jvf. hæftet "Forskønnelse af Usserød Å", side 13 (Hørsholm Kommune, august 2001), hvoraf en oversigt over observerede fugle i perioden fra 1997 til 2001 fremgår.

Der er opsat en redekasse for tårnfalk i en høj poppel ved skolestien langs Usserød Å og den er i brug hvert år. Af rovfugle træffes musvåger regelmæssigt hele året og derudover er iagttaget fiskeørn og rørhøg. Spurvehøg jager ofte over de åbne arealer. Der yngler fasaner på arealet.

Om vinteren besøges området af mange frøedere grønsisken, stillits, grønirisk, bynkefugl og flokke af sjaggere, silkehaler og vindrosler fouragerer på tjørnebær og røn.

Der findes en del markmus og muldvarpe i området ligesom mosegrise er aktive langs åløbet. Ræven træffes ofte og har sine stier gennem terrænet, ligesom rådyr ses med jævne mellemrum.

Kulturhistorie

Usserød Ådal er et interessant kulturhistorisk område med en lang historie.

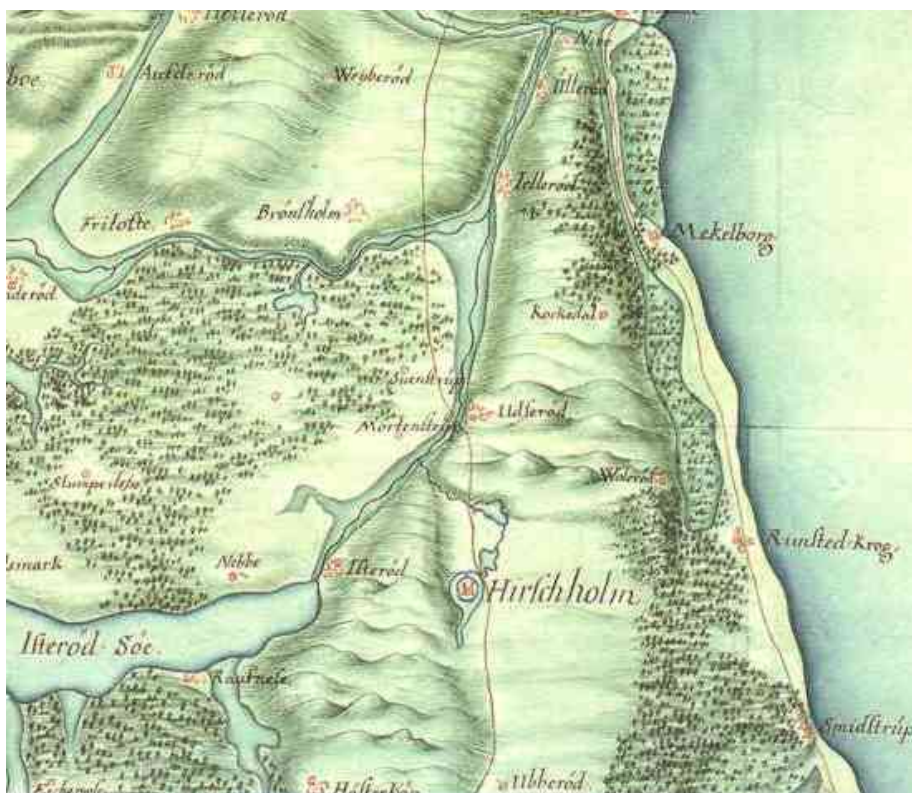
I stenalderen padlede stenalderjægerne år efter år til Sjælsø, hvor de slog sig ned i midlertidige bopladser på søens nordside. Transporten foregik i kanoer ad Usserød Å, som forbandt Sjælsø med stenalderfjorden ved Nivå. De permanente bopladser lå ved Nivåfjorden, som i dag er tørlagt. På de højtliggende partier op til fredningsområdets sydlige del er fundet bebyggelser fra jernalderen, og det formodes at der også på området omkring Mortenstruggård, findes beboelser fra samme periode. Fælles for jernaldergårdene er nemlig deres markante landskabelige placering. Gårdene blev anlagt på veldrænede bakketoppe, som lå tæt ved et større engareal, hvor køerne kunne græsse, og hvor der kunne høstes hø til vinterfoder.

Senere, fra middelalderen til nutiden, blev det udnyttelse af vandkraften, som stod i centrum. Langs Usserød Å har der således i tidens løb været en række møller eller værker, som udnyttede vandets fald. I 2005 blev ved Usserød Å sydvest for fredningsområdet fundet resterne af en vandmølle, som måske er fra 1100- eller 1200-årene. Indtil da, havde man regnet med at den første lå lige nord for Stampedammen, dvs. i umiddelbar tilknytning til fredningsområdets nordøstlige del.

Både Mortenstruppgård og St. Svenstrup (sidstnævnte er ikke omfattet af fredningen, men ligger omgivet af den) er begge gårde, man på egnen kalder torpegårde – andre steder taler man om enestegårde. Disse gårde har altid ligget uden for landsbyerne, og de har ikke deltaget i jordfællesskabet. Den slags gårde er sjældnere i Østdanmark, men der er relativt mange i Hørsholms østlige del.

Enestegårdene ved Hørsholm er sandsynligvis allerede anlagt i tiden 1000-1300 på ordre fra områdets herre – måske slotsherren på Hørsholm Gods. Set fra den stedlige magthavers synspunkt har situationen sandsynligvis været den, at der på en given lokalitet har været ressourcer i form af enge, jord egnet til korndyrkning, tørvemose osv., men ressourcerne har været for knappe til, at der kunne anlægges en hel landsby med flere gårde. Derfor lod man enestegårde anlægges centralt i forhold til disse ressourcer. Mortenstrupp er et eksempel på dette forhold. Umiddelbart omkring gården findes jord, der egner sig til korndyrkning, længere væk findes engarealer og tørvemose, og sidst men ikke mindst løber Usserød Å gennem forhaven. Og sådan har forholdet mellem gård og ressourcer været gennem århundreder.

Mortenstruppgårds nuværende bygninger er blevet til over en lang periode. De ældste stammer fra ca. 1750. Såvel Mortenstruppgård, som St. Svenstrup er navngivet på et kort tegnet mellem 1685-1687.

Udsnit af kort over den østlige og nordlige del af Nordsjælland omkring Hørsholm. Kortet er tegnet mellem 1685 og 1697, og som det fremgår, er både Mortenstruppgård og St. Svenstrup indtegnet og navngivet på kortet.

Stiforbindelser

Hørsholm Kommune har etableret et godt stisystem i området, som på en del af strækningen mod øst følger Usserød Å. Områdets stier fremgår af kortbilag 1.

Af Nivå delområdeplan fremgår det, at det langsigtede mål er at etablere stiforbindelse fra Sjælsø, langs Usserød Å til Nive Å og Øresund.

Stiforbindelsen mellem Sjælsø og Øresund er etableret og kaldes Usserød Å stien, Cykelrute 36 Nivå – Sjælsø. Det er et ønske at stien med tiden kan ændres på det sydlige forløb, så stien på en længere strækning kan følge åens forløb, bl.a. gennem etablering af tunnel under Helsingør motorvejen.

Terrænet falder dramatisk ned mod Usserød Å i områdets sydvestlige hjørne.

Naturplejeaftaler

Usserød Ådals Kogræsserforening, der blev etableret i 2004 har dyr (kvæg) på et ca. 5 ha stort areal langs Usserød Å, som foreningen forpagter fra Hørsholm Kommune og Gentofte Kommune, Vandforsyningen. Foreningens formål er blandt andet, "At drive naturpleje ved afgræsning i Usserød Ådal ved Mortenstruppgård og St. Svenstrup"

Ved at udsætte tunge dyr som køer langs arealerne ved Usserød vil det være muligt at få genskabt en naturlig engvegetation.

I andre dele af området vil lette husdyr, eksempelvis får, kunne være et værdifuldt element i naturplejen - og for publikum.

Naturgenopretning

Området langs Usserød Å indgår i Frederiksborg Amts delområdeplan for Nive Å og opland. Amtet har i de senere år gennemført en gennemgribende naturgenopretning langs åen.

I fredningsområdet har Usserød Å gennemgået en omfattende genslyngning, samtidig med at åen har fået mulighed for at oversvømme lavtliggende engarealer. Variation i vandhastighed har givet langt bedre vilkår for åens dyre- og planteliv. Reguleringen var et led i et større naturgenopretningsprojekt, som også omfattede etablering af et avanceret reguleringsbygværk ved Sjælsø, hvorefter der er sikret en større vandføring i Usserød Å i sommerperioden.

Visuelt fremstår Usserød Å nu som et mere oprindeligt, dynamisk og oplevelsesrigt naturmiljø. Landskabet omkring Mortenstrupgård og St. Svenstrup er et klassisk nordsjællandsk kulturlandskab præget af dyrkning gennem generationer. Det er hensigten at bibeholde området som et åbent kulturlandskab.

Vandindvindingsinteresser

En del af området er udlagt til vandindvinding.

Turisme og rekreation

Fredningsområdet er velbenyttet af beboerne i de omkringliggende boligområder mellem Helsingørmotorvejen og Usserød Kongevej. Et godt udbygget stisystem gør det muligt at færdes på cykel og til fods over store dele af området.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

Mod syd afgrænses området mod de højtliggende områder, hvor der nu er opført boliger og kontorbygninger.

Mod vest er fredningsområdet afgrænset af motorvejen og kolonihaveområdet langs denne.

Mod nord afgrænses fredningsområdet dels af en privatejet mark langs motorvejen, og dels af eksisterende bebyggelser og disses friarealer.

Mod øst er området i den øvre del afgrænset af bebyggelser, eller friarealer til disse, og i den nedre del af en sti, som indgår i fredningen.

3. Planlægnings- og fredningsmæssige forhold

Kommuneplanforhold: I henhold til Helhedsplan 2005-2016 for Hørsholm Kommune er områdets anvendelse fastlagt som grønne områder, mark og eng. Området må i henhold til kommuneplanen kun anvendes til landbrug, fritidsanlæg eller andre formål, som naturligt kan indpasses i de eksisterende forhold, jf. bilag 3.

Regionplanforhold: I henhold til Regionplan 2005 for Hovedstadsregionen har området stor landskabelige værdi. Området er endvidere særligt drikkevandsområde hvoraf størstedelen er kildepladszone. En mindre del er nitratfølsomt indvindingsområde. Langs motorvejen er der i et smalt bælte mulighed for placering af overnatningshaver.

Zonestatus: Størstedelen af området er byzone mens 3,7 ha fortsat er landzone.

Beskyttelse efter naturbeskyttelsesloven: En del af området er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 (biotopbeskyttelse) og Naturbeskyttelseslovens § 16 (bygge- og beskyttelseslinier), jf. kortbilag 2.

Mortenstrupgårds bygninger er blevet til over en lang periode. De ældste bygninger er fra 1750.

4. Forslag til fredningsbestemmelser

Det foreslås at fredningen tinglyses på følgende bestemmelser:

§ 1 Fredningens formål

- At sikre en karakterfuld afgrænsning af byområdet mod det åbne land
- At bevare og forbedre levedygtighederne for plante- og dyreliv
- At området landskabelige og naturmæssige kvaliteter bevares og forbedres
- At de kulturhistoriske og geologiske kvaliteter bevares og forbedres
- At sikre og forbedre offentlighedens adgang
- At sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter
- At skabe grundlag for naturpleje og naturgenopretning
- At området ikke gøres til genstand for fremtidig byudvikling

§ 2 Mål for delområder

Delområde 1: Mortenstrupgård.

Mortenstrupgård kan anvendes til bolig for én familie. Herudover kan gården anvendes til naturformidlingsvirksomhed, mindre museale formål eller lignende offentlige formål.

Delområde 2: Bevokset område i den sydvestlige del af fredningen.

Der kan etableres en primitiv overnatningsplads med mulighed for teltslagning og opførelse af shelters.

Delområde 3: Øvrigt fredningsområde.

Området bevares som åbent ubebygget landskab i henhold til plejeplanen, jf. § 5.

§ 3 Tilstandsændringer, byggeri, tekniske anlæg, oplag mv.

Der må ikke foretages terrænændringer og der må ikke opføres bebyggelse eller etableres anlæg, medmindre sådanne tilstandsændringer umiddelbart er tilladt i de efterfølgende bestemmelser.

Der må – udover én bolig på Mortenstrupgård - *ikke* etableres boliger i fredningsområdet.

Der skal udarbejdes en servitut, hvori krav til tilbygninger til, ombygninger af og nybygninger ved Mortenstrupgård beskrives med henblik på at sikre det samlede anlægs bevaringsværdier. Kommunalbestyrelsen skal være ene påtaleberettiget.

Deponering må ikke finde sted.

Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende i området. Teltslagning må kun finde sted i delområde 2.

Hegning må kun ske, af hensyn til dyrehold og landbrugsmæssig drift, og hegn skal være enkle trådhegn.

Fredningen er ikke til hinder for etablering af enkelte skure el.lign. til brug for dyrehold i området.

Fredningen er ikke til hinder for, at der kan etableres stier med tilhørende udstyr som affaldsspande, bænke m.v. i området efter en nærmere planlægning.

Fredningen er ikke til hinder for overrisling til skøjtebane inden for område 3. En eventuel skøjtebane skal etableres så den indpasses naturligt i området. Det er ikke tilladt at etablere lys- eller lydanlæg i den forbindelse.

Fredningen er ikke til hinder for at vandindvinding kan ske som hidtil.

Fredningen er ikke til hinder for etablering og vedligeholdelse af anlæg til vandforsyning i området.

Fredningen er ikke til hinder for at etablere underjordiske tekniske anlæg, herunder dæksler og evt. mindre overbygninger.

Fredningen er ikke til hinder for etablering og vedligeholdelse af kloaktekniske anlæg, åmålestationer m.v. til vandafledning og overvågning af afstrømningen igennem området.

Fredningen er ikke til hinder for, at der på et nærmere angivet areal kan opsættes informationstavler mv. til formidling af fredningen.

Den planlagte støjvold langs motorvejen kan etableres uden Fredningsnævnets godkendelse.

§ 4 Retningslinier for skov- og landbrugsdrift

Der skal konsekvent anvendes løvtræ ved foryngelse.

Træfældning, buskrydning, hegning, jordbearbejdning, tilsåning, afbrænding og nyplantning kan kun ske med tilladelse fra plejemyndigheden i henhold til en godkendt plejeplan.

Arealer som ikke er i landbrugsmæssig omdrift må ikke gødskes, sprøjtes eller kalkes. I enkelte tilfælde, hvor det er forudsat i plejeplanen, f.eks. i forbindelse med bjørneklobekæmpelse, kan der dog sprøjtes.

§ 5 Naturpleje

Uanset § 3 kan plejemyndigheden i henhold til en plejeplan foretage tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der skønnes egnet til at forbedre forholdene for hjemmehørende dyre- og plantearter eller findes hensigtsmæssige for at opretholde eller forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier, herunder regulere afgræsningen ved at bestemme dyrearter/dyreracer og antallet af dyr, samt fastsætte tidspunkter for disse foranstaltninger.

Det er en forudsætning for udførelse af foranstaltningerne, at de foretages på baggrund af en samlet plejeplan for *helle* fredningsområdet udarbejdet af plejemyndigheden.

Planen skal redegøre for de plejeforanstaltninger og anlægsarbejder, som påtænkes udført i de følgende højst 5 år, og for eventuelle begrænsninger i almenhedens adgangsret.

Der skal være givet grundejerne, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet lejlighed til at udtale sig om plejeplanen. Uenighed om planens indhold forelægges fredningsnævnet til afgørelse.

Hørsholm Kommune er plejemyndighed.

§ 6 Arkæologiske undersøgelser

Fredningen ikke er til hinder for at der kan foretages arkæologiske udgravninger i området.

§ 7 Jagt

Jagt er ikke tilladt på arealet. Dog kan der foretages bestandsregulering, såfremt der bliver behov for det.

Der må ikke tilskudsfores.

§ 8 Offentlighedens adgang.

Området skal som udgangspunkt holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden. Dette omfatter også arealer, som er hegnede af hensyn til græssende dyr.

Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

§ 9 Forholdet til naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper og byggelinjer, skovloven og planloven.

I delområde 1 kan der i relation til museumsvirksomhed løbende opføres midlertidige stenalderhytter mv. uanset bygge- og beskyttelseslinier.

§ 10 Zonestatus

Området bliver i sin helhed tilbageført til landzone ved fredningens gennemførelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Set fra Hørsholm by fremtræder fredningsområdet visuelt som indgangen til et åbent land, der strækker sig vidt mod vest.